

Boires-Baixes

Poema den Joseph Me Roviraltà i den Lluís Bonnin

CONTEMPLA'l món que't volta, i diga-m si darre-
ra de cada cosa no t'apareix un esperit. La flor,
la flor humil te parla del esperit del creador que
d'ella'n féu una petita maravella; els estels proclamen l'

esperit que ordena son curs; un esperit de sublimitat
se cerneix pel cim de les montanyes; l'esperit de la ma-
linconia i del desig mormola baix les aigues; i en els
homes parlen milions d'esperits. Si s'enfonzen les mon-

tanyes, si caú fet pols el món de les
estrelles, si les flors se marceixen i
moren els homes: ¿qué sobreviu a
l'enrunament dels cossos visibles?
¡L'esperit invisible etern! ¡Si tot en
aquest món está encantat! ¿Qué
dic? Aquest món mateix está encan-
tat: máscara enganyadora, es la
forma errant d'un esperit, es un
fantasma.

¿Qué es un fantasma, sino un
cós aparent, sino un esperit real?
Aixís es el món *vá, nül, il-lusori*,
sense altre realitat que l'esperit de
que és l'envolcallament visible.
Guáita: assí, allá, arréu, te volta un
món de fantasmes; estás assediad,
sens parar, per visions, per *apari-
cions*. Tot lo que se't mostra no es
més que'l reflexe de l'esperit que
hi habita; una aparició espectral;
el món enter no es altre cosa que
una fantasmagoria; al séu darrera
s'agita l'esperit. Tu véus *esperits*.

(Concepció espiritualista del mon,
segons MAX STIRNER. — Tradueix
un estat d'auto-emancipació incom-
plerta. El jo, deslliurat ja de la tira-
nia de lo natural, reduit per l'esfors
d'aquell, a la categoria d'impotent
apariencia, resta encara esclau de
les cadenes de lo sobrenatural, per
ell mateix forjades.)

No al mitjansar el camí de
la vida, com l'ombriu bosc
de la *Commedia* divinal, sino
mes a son comens, perduda
entre les boires i'ls somnis
del despertar de la joventut,

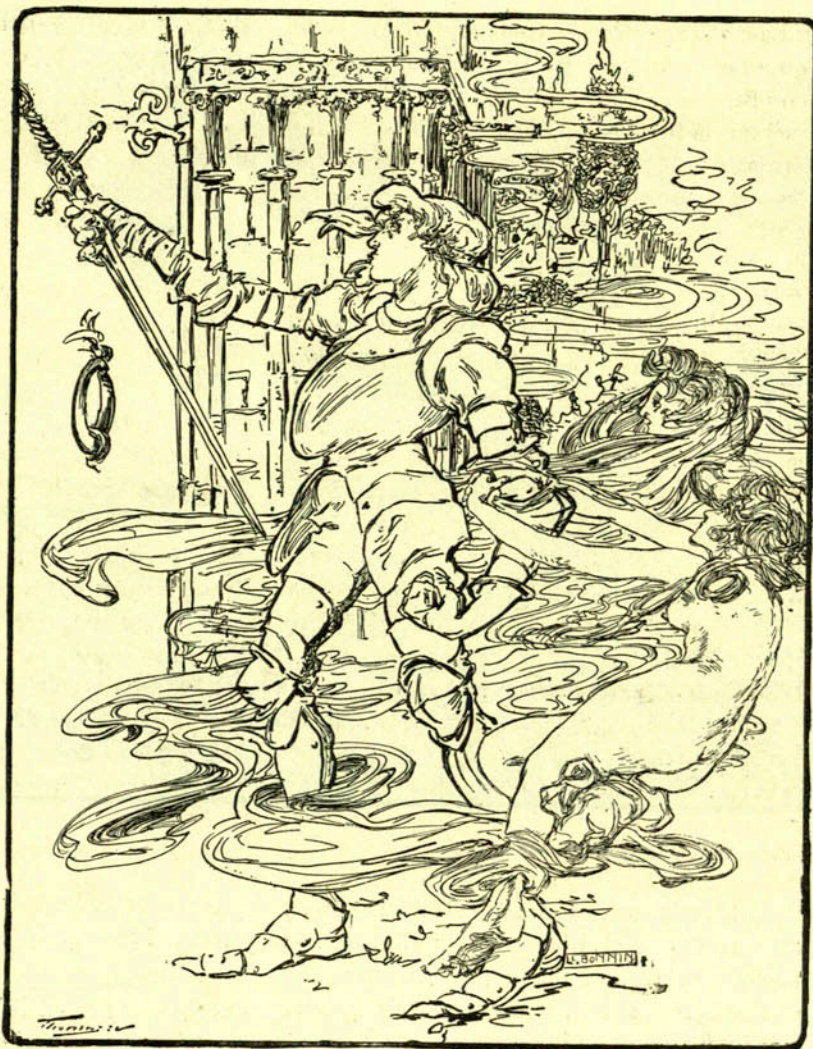

Thomas
«LE ROI DES AULNES»

DIBUIX PER LLUIS BONNIN

hi há una terra encantada. Es la terra del goig sense lluita, del repós sense treball. Totes les ànimes escullides hi han pasat bèn a la vora. Les unes, sense volguerescoltarels cants dolçissims de sirenes que conviden a entrar-hi, se tapen les orelles i passen de llarg i apressen bravamant sos passos per la dreta vía. Altres entren en el jardí encantat, i en ella sempre s'adormen. Altres, un cop a dins, volen eixir-ne i no poden pàs, i's perden pels viarany laberíntics, i, com en els deliris anguniosos, tornen sempre a trovar-se en el lloc d'on n'eren partits. Altres ne surten i, en sent defora, se passen la mà pel front per esvair el record, com un mal somni. Altres el serveixen piadosament aquest record; i'l cuiden com a flor esquisida i fèble, abrigant-lo de vents i tempestats; i de la encontrada misteriosa sovint pateixen l'anyorament; i bessen am petóns d'ànima ses imatjes, entre'ls combats del viurer; i a cada tristor i cada posta li resen, a bategades de cór, pregaries d'idolatria secreta; i en les caigudes, en les desfetes, als hivèrns, a les velluries, tornen vers ella, amorosos, sos ulls; i la seguretat del retorn endolceix sos moments últims i aixuga les suors de la seva agonia; i es per aixó que, en sent morts, els floreix als llavis i els llumena tot el rostre la claror d'un somriurer sereníssim.

De son pàs per aquesta terra encantada, un

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES»

PER LLUIS BONNIN

poeta i un dibuixant vos porten botí; de sos records n'han teixit un poema.

Es un poema estrany. En ell se fónen lo real i lo ideal, lo intern i lo exterior, la natura i 'ls somnis, l'entusiasme i la ironia.—I es aquest el secret de la seva poderosa veritat.—La vida, quant la mirém amb ulls que saben véurer, se 'ns presenta aixís. Féu-ne la proba. Giréu la vista vers una época llunyana de la vida vostra, en que el temps hagi desvanescut la ubrieguesa de lo actual. I'ls fets històrics se vos presentarán barrejats indistintament amb els somnis de la nit i amb els somnis del dia, les imatjes de les coses, confoses am les velles ilusions, les

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES»

PER LLUIS BONNIN

accions de la vostra vida amb els referits en les converses o en els llibres llegits allavors.—I un cop en l'escenari de lo pretèrit tan real es una cosa com l'altre; lo mes real es lo que viu més intensament en la memòria.

Es un poema trist. Una tragedia. Una dolorosa tragedia... I ni un combat, ni una mort, ni una gota de sang, ni tant sols un dolor d'intensitat aguda.—Si en algun cop les caigudes són violentes, els desenganys pesen massa o la ironia punxa un xic endins, passa una boira, deixa la suavitat d'un petó en el dany, i aquest en resta esmortuït.—Esmortuït pero imborrable.

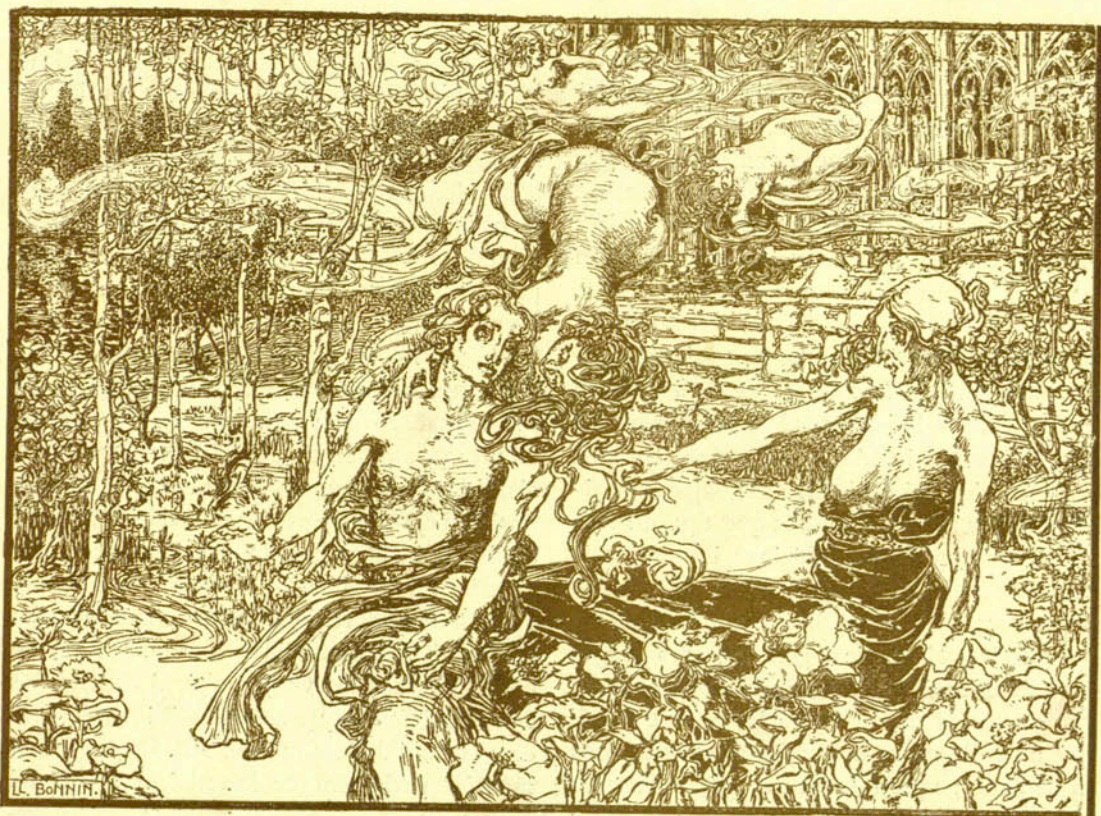
Un home estrany, de vestits exòtics, d'aire somiador, vingut sens dubte de terres llunyanes, la conta aquesta tragedia, entre mig de la munió atrafegada del pati de la Llotja barcelonina.

El poema comença. Animes encantades,

presoneres de les boires, canten son anhèl de descans i somni:

Dormím,
que dormint se somia.
Jo vull somiar molt!....

Parlen dels seus somnis, dels sers ideals que'ls acompanyen, dels paisatges de misteri, per ont arroceguen sa desalentada inquietut... Son càntic se bressa en ritmes lènts; les seves veus sonen en música dolcíssima.—I talmènt aixís, desde l'amagatall d'un alberg, canta la veu d'una nina. També ella sent la inquietut; mes també en la seva ànima el desalent hi ha fèt niu. Sab prou certament que la frisansa, que en son cor li mana estimar, serà perduda; que per el lloc aquell els aucells hi passen de llarg, sense volguer deturar-s-hi; que son galán no vindrà en cap temps; que no sentirà mai els petons de ningú, i que no més, dut pel vent, acompanyarà sa solitud tristíssima, el flaïr indecís de les florides llunyadanes.

«IL·LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES»

PER LLUIS BONNIN

Mes per un moment sembla que vagi a trencar-se l'encant, a torbar-se am remors gloriosos d'acció i de vida la inquieta calma de la encontrada misteriosa.—Un home es arriuat en ella, un caminant que ha perdut son camí. Es l'home estrany. Devegades sembla un príncep, o bé un guerrer; altres un poeta; altres un senzill viatjer. Ha sentit la cansó de la noia, i ses estranyes modulacions li han arriuat fins a l'ànima, i en aquesta, avans indecisa, germina poderós un desig, un inmens desig que li encén el cor en flamarades d'incendi; un desig que es al-hora amor puríssim per la amagada cantaire, que's torna a sos ulls encantada primpcesa, presonera en màgic castell, custodiada per guardians fantàstics; i sèt abrusadora de gaubances de carn i de esperit, que li fá ja somiar amb els dies passats al costat de la ben aimada; i anhels de gloria i violentes impulsions de lluita que l'empenyen a combatre, en heroica gesta, amb el monstre paorós que deu guardar captiva la desconeguda donzella.

I la Imaginació, am sóns de clarí, anuncia arriuada la hora del deslliurament als esperits encantats de quins aquell castell es presó. I les il·lusions, les dones del ensomni, armen cavaller al caminant, qui, posseït de son paper, se disposa a la epopeia. Aquí'l poema s'aixampla, se torna universal. Pero aquella amplitut es una amplitut caricaturesca i aquesta universalitat es tant sols filla de la presunció d'un esperit ridícolament egoïsta. Amb ales de cera fabricades per la propria imaginació, aquella ànima somiadora, feta de quèntos i rondalles, i enamorada bojament de lo meravellós, prén volada i vola i s'allunya i's perd de vista. La caiguda devé fatal; el xóc am la realitat, inevitable. Aquí, com en les memorables gestes del cavaller de la Manxa, el deliri altera l'apariencia de les coses, fent-les pendrer proporcions sobre natura, i'ls molins de vent se converteixen en gegants, fins que la brutalitat dels aconteixements desfá l'engany, de faisó dolorosa. El palau vist pel vianant es una sen-

zilla masia montanyenca; el monstre que devia guardar-lo es una pobre vella tant sols; el combat per qu'il delirant viatjer s'aprestava i pe'l qui la imaginació'l vestia amb esplendent armadura, se torna conversa enfadada, en que les armes son sobrerres; i la donzella encantada quina cansó dolcíssima li havia fet perdre el camí, la bella desconeguda que li tenia robat el cor, la rossa primpcesa de llegenda, que ell, hardidament, somiava deslliurar, es, segons el parlar de la vella, tant sols una pobre malalta.....—I, malgrat aquesta sobtada conculcació de lo ideal per lo real, no cerqueu aquí l'efecte de lo còmic. El violent contrast entre la elevació subjectiva i la objectiva baixesa no fa aquí riurer.... I es que aquest héroe de qüento d'infinides ambicions i somnis teixits am retalls de velles lectures; aquest flamant cavaller, que no lluita con D. Quitxot per un ideal altruístic i generós, sino mogut d'un desig egoista, que no per espiritualíssim i refinat deixa de ser epicúric; aquest paladí que no porta al cor nom ni sentiment de Deu ni de patria; aquest viatjer a qui les cansons vagament sentimentals aparten de son camí; aquest inconstant que passa, sense terme mig del voler heróic a la desesperació mortal, aquest vensut sense lluita, aquest fèble a qui'l xerrar de una vella detura al comens d'una gesta i li despulla de les armes i li fá tornar enderrera els passos; aquest desequilibrat, d'imaginació folla i sensibilitat femellenca i enteniment tentinejant de dubtes i voler impotent, aquest cavaller, vos dic, es tan fill del nostre temps, tant malalt de les nostres malalties, tant germá nostre, que les espines que'l punxen entren també en les nostres carns, els cops que reb els sentim nosaltres en mig del pit, i nostres cors sagnen també dolorosament per totes les seves ferides.

També'l poeta déu sofrir-les. I per xó — misericordiosament—al desfèr l'encant, no presenta la realitat am nuesa. Com en tot el poema, i com en la mateixa vida (per tot el qui, segons el dir del Profeta inglés, *no's deixa emportar pe'l torrent impetuós i la forsa irresistible de les coses*) els limits entre la realitat i l'ensomni resten indecisos. Un no arriba a esbrinar si la apariencia prosaica am que, al

acavar l'encantament de grandesa se presenten les coses als ulls del vianant es lo definitivament objectiu o un encantament més... La vella, qui, parlant en nom de la experiencia, desfá l'encant del somiador paladí, es uns cops una pobre dona; altres la mateixa experiencia encarnada; després es una mena de poder abstracte, com la ibseniana *Gran Curva*, format pels desenganys de tots el homes, pera aturar els passos dels enganyats nous; mes tart es la realitat mateixa, plena de seny, adoctrinant en sanitoses llissons de vida als quins s'aparten del veritable camí; pera convertirse després en un monstre, en un aucell negre d'inmensas ales de sombra, que estén la nit a son entorn, que's rabeja trossejant cors i xucla les ilusions de les ánimes, esguardant-les fixament, am mirada sinistra, i tornar després a no ser altre cosa qu'una pobre dona vella. Quant ha parlat ens resta'l dubte punyidor de si en realitat ha desfèr l'engany del viatjer, o si, al contrari, es ella la qui l'enganya, amagant-li i fènt-li perdre el camí de la vera realitat... Estrany fragment el parlament de la vella!..... L'estil del poema devé grotescament imitativu. El tó general, am sa monotonía, am sa huida gravetat, am la impertinent repetició de raons, am l'il·lògic continuat pás d'una cosa a l'altre, sembla 'l rondinar amoinós d'una vironera. Mes a voltes estranyament ressurtan inflexions amoroses, qu'arriuen en alguns indrets a fèr-se *maternal*; assí criden amb estridència els metalls del sarcasme, i allá la ironía papelloneja lleugerament; certes repeticions fan l'efecte de 'l *ritornel-lo* d'una balada de desesperació i's destaquen de faisó definitivament fatal, com el *Nevermore* de Poe; uns cóps prén l'estil amplitut educadora de gran sermó eloqüent; altres hi domina una pedantesca sequedat didáctica; altres se vesteix am la dolsor insistent i igual de la pluja; devegades se sublima, s fá grandió, prén volada musical, se modela en estrofes, i sembla, am sa gréu lentitut, com un himne rel·ligiós que, humil i resignadament, cantés, desde son desterro, la caiguda reina Poesía a la prosa de la existencia.

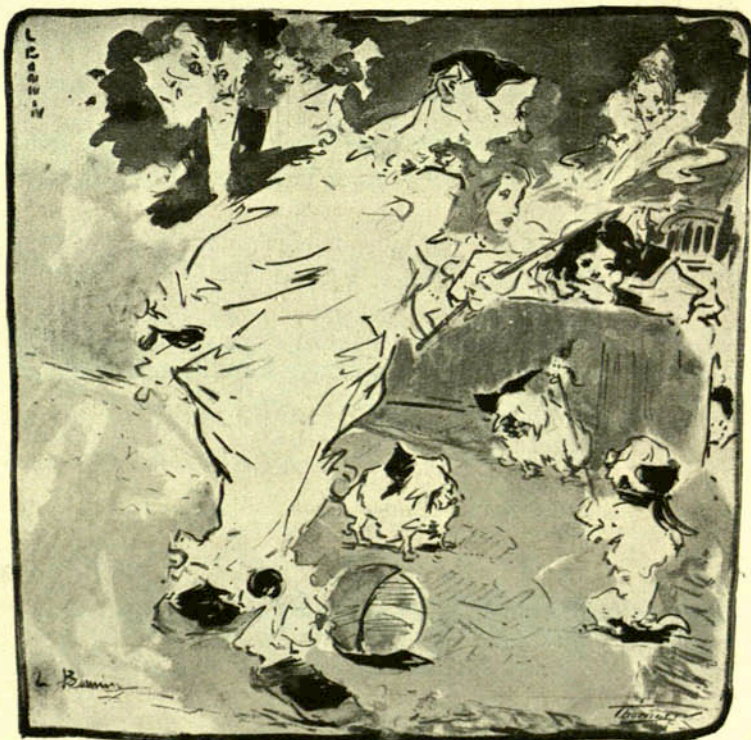
La vella parla: Caminant, passa de llarg!— La vella parla: Caminant, segueix ton camí!... —El Caminant el seguirá el seu camí, empor-

tant-se-n com a penyora'l record de la cansó trista; tornarà a correr ciutats, ansiós d'una gloria que no deixarà escapar com altres vegades. Per un instant una auba nova sembla vermellejar a sos ulls. Somia am recullir els dispersos i fer un exèrcit dels caiguts que volen redresar-se.....—Mes ja ha germinat en ell la llevor de la malaltia de la encantada, i la malaltia de la encantada porta la mort.....—Al lluny se deixa sentir un cant de cadencia pausada i marcadíssima, que es la ressa dels més pregons pensaments del Caminant, rebotit per les montanyes altes i que torna sobre d'ell, abrumant-lo de fadiga, duent-li l'aclaparador pressentiment de les hores llargues, de les hores tristes, de les hores de decandiment, del perpetual cap-vespre, sense arribar mai a la nit serena i estrellada Torna a ser ell, el débil, el somiador, el fatalment vensut..... Les boires baixen poc a poc de les montanyes. Un vent glassat dú remors de misterioses cavalcades llunyanes. Es ja l'hivern.....—I el vianant sent a fora i a dintre, en lo mes fons de son ànima i en el paisatge encisat que l'envolta que l'ideal agonitza, i mor, i mor pera sempre i mor am mòrt afrentosa, crucificat, com un Christ, escarnit, plé de ferides, tastant l'aspror del vinagre i de la fel i l'amargor de sentir-se per Deu abandonat, pero tot sol, sense companys de suplici, sense ulls amics que l'esguardin, piadosament en llàgrimes, sense Mare Dolorosa als peus, sense la enfortidora consciencia d'haver consumat divina missió, sense la esperança dolcíssima de ráurer el jorn mateix a la beatífica mansió del Pare.

I també aquí, com en la mort de Christ, pren part en lo dól la natura tota. No son convulsions, ni fosquedat de cel, ni rojor sagnanta d'estrelles, ni

bramuls de tempestad, ni terratrémols, ni badament esfereidor de tombas, ni daltabaix apocalíptic. Es una silenciosa desolació; es el plorar sense consol d'ànima irremeiablement aclaparada al pès asfixiant de una tristor inmensa. Cel i terra s'omplen de dól. El sortidor sanglota. Se marceixen totes les flors; s'assequen totes les fulles i roden mortes per terra. El vent canta entre els abres com en les túbies d'un orgue monstuós himne de l'Hivern en la gran comunió blanca de les montanyes vestides de néu.

Més boires; més boires..... La nina presonera, la primpcesa encantada, apareix, tota vestida de blanc. Li ha semblat sentir un bàtter d'ales prop de sos vidres i surt am la esperança d'un aucell perdut, portat per les boires, qu'ella haguera estimat..... La vella li diu que ha estat tan sols el vent.—En el llóc ont el caminant esfullá una flor, hi naix un abre magnífic pel que passen ràpidament primaveres i més primaveres. Tot vora d'ell es mort: ell sol resta florit. Derrera de les boires canten les flors, els abres, les montanyes. Canta'l sorti-

«CLOWN»

DIBUIX PER LL. BONNIN

dor. Tots els cants se fònen en un desalentat anhel de repòs:

Dormím,
que dormint se somía,
i un té'l que desitja tenir.
Dormím. El dormí'ns es la vida.
Dormím!....
No hi ha com dormir!.....

Aquesta es la historia que l'Home Estrany conta en el pati de Llotja. La gent atrafegada no l'escolta i'l deixa sol. No més el Neptú de pedra de la cascata l'acompanya i'l saluda.... Aquesta salutació del vell déu mitològic al febrós caminant de les terres estranyes, mentres la munió'ls abandona, que segurament es tant sols un capritxo del poeta, la veig jo, en aquest instant, prenyada d'al·legòric ensenyament, que voldria que'ls nostres joves no oblidessin pàs, i tenint-lo en compte, els forts i'ls refinats, els artistes de la Natura i'ls artistes de l'Ensomni, els devots de la divina serenitat i'ls amorosos de la sagrada inquietut, els herèus de la gran tradició clàssica i'ls herèus de la gran tradició romàntica, se dessin les mans també i batallessin costat per costat, mentres hi hagué un enemic comú al qui combàtrer.

Opulentament broden la trama del poema els somnis, les imatjes, els colors, les harmonies, els perfums. Criatures de vida ideal, infantades per la imaginació del poeta naixen i viuen i moren entre les músiques de la paraula. Passan les unes en vol, altes, sense aturarse; altres, com a follets, s'esvaeixen tot just aparegudes; aquestes corren i joguineijen pels jardins florits; aquelles, inmòvils com estatués vos esguarden am fixesa; altres van i venen i desapareixen i tornen a tot lo llarc del poema; n'hi ha que gaire bé ni's destaquen, en un fons de boira; altres uneixen ses mans i harmoniosament dancen, o bé passen en llargues professions, foses ses veus en esparces d'himne; altres son com aglòps de nèu, que adquirissin faccions dolcíssimes i túniques i ales i pujessin al cel en volades angéliques; altres, amagades en presons i castells esquerps, am música d'harpes, deixen sentir amoroses cansóns; altres sonen clarins de guerra; altres, com las Peris

entremaliades, vos prenen sobtant-vos i vos fan presonera l'ànima, entre un ressonar de riurers argentins..... L'Abre de la Poesía, d'arrels es-teses per tota la terra; les ànimes encantades, presoneres de les boires que cerquen son repòs en els boscos d'abres vells; les ànimes deslliurades, voleiant al infinit; la nina solitaria, esperant uns amors i uns petóns que no vindrán; les petites veus confoses de les flors que canten; la adoració de foc de les roses i la tristor humil de les margarides; les grans volades de aucells blancs, pausats i quiets; una dona de llarga cabellera voleianta, color d'atmetller florit qu'atravessa l'aire, estenent una glassa invisible; les flors totes girant, sos ulls adormidors al caminant perdut i convidant-lo a somiar; aquell aucell blau, tot blau de les tres belles cantades, clavada al cap l'agulla de l'encantament; i la Imaginació, ordenant, com regina imperiosa, l'armament màgic; i la dona vella, raquítica, monstruosa, amb el negre mantell voleiant com ales d'aucell fatídic, am sos ulls estranys, que, a la tortura de les ànimes, s'engrandeixen i s'irisen, estenent la nit a son entorn; i'l cant de les hores tristes avansant, avansant, talment una nuvolada, mentres, esfereïdes, fugen volant les il·lusions; i'ls abres de brancada trista, guardant, inmòvils, un ideal enderrerit; i'l sortidor, vèlla de la sòn de les montanyes, resador en veu baixa de les oracions del capvespre..... i les boires, les boires al comens, les boires més tard, les boires a la fi, les boires arrèu, les boires sempre, pentinant-se en els abres, fent onejar les cabelleres blanques, baixant en cavalcades, besant les montanyes i les flors, amagant els camins, guardant els rituals misteriosos d'un culte immens, dant a tots els paisatjes i a tot el poema la poesia dels tons pàlids, fonent en blancor de nebulosa tots aquells mòns encantats. Mòns infinits. Mòns trets per la fantasia del poeta del no rès originari. Miracle constant. Eternal renovació de la maravella genesiaca. El Verb es Creació. Ixen els mòns a la Paraula d'un Déu. Ixen els mòns a la Paraula d'un Poeta.

I quant terminèu la lectura i tanqueu el llibre, resten a dintre vostre, bressant-vos totes les cansons, plorant la veu del salt d'aigua,

embaumant les flors, murmurant els arbres i dansant poc a poc les baixes boires..... I quant vos pregunteu pel símbol, per la idea-mare generadora del poema, la cerqueu potser en vau. Tal vegada hi era i ja no hi és. Pot-

ser com an aquella cansó que va fer perdre el camí al viatger estrany *les boires se l'han enduta.....*

Si. Però..... ¡quina *música!*....

E. ORS